

Piilosammal

Huldremossa

Aneura mirabilis (*Cryptothallus mirabilis*)

Uhanalaisuusluokka (IUCN): äärimmäisen uhanalainen (CR)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Lehtivihreätön piilosammal kasvaa metsänpohjan sammalpeitteen alla ja ottaa ravintonsa männyn ja koivun juurisieniltä. Piilosammalen parisenttiset, litteät, paksuhkot, kermanvalkoiset sekovarret muistuttavat hieman samantapaisilla kasvupaikoilla viihtyvän harajuuren (*Corallorhiza trifida*) juurakkoa. Sammal muodostaa loppukesällä lyhytikäisiä, mustia ja liereitä itiöpesäkkeitä. Pesäkeperät voivat olla jopa 10 cm pitkiä ja ne nostavat yleensä pesäkkeen sammalpeitteen yläpuolelle.

Elinympäristö ja levinneisyys

Piilosammal kasvaa sammalikon alla kosteassa, mutta happipitoisessa humuksessa lähteiköissä, lähteisissä korvissa, lettokorvissa ja lettorämeiden laitamilla. Usein kasvustot ovat melko lähellä maan pintaa, vain muutaman senttimetrin syvyydessä, mutta sammalen voi tavata jopa parinkymmenen senttimetrin syvyydestä turpeisesta maasta. Sammalpeitteenä on usein rahkasammalia (*Sphagnum spp.*), lehväsamalia (*Mniaceae*) tai tavallisia metsäsammalia kuten esimerkiksi metsäkerrossammalta (*Hylocomium splendens*) tai seinäsammalta (*Pleurozium schreberi*). Piilosammalta on tavattu noin kymmeneltä kasvupaikalta Ahvenanmaalta Kittilän Lappiin. Lajin piilottelevan luonteen vuoksi kaikkia kasvupaikkoja ei varmasti vielä tunneta.

Nykytila ja uhkatekijät

Piilosammal on taantunut pohjavesivaikutteisten rehevien korprien ja rämeiden ojitusten ja metsänkäsittelyn seurauksena. Kosteutta vaativa piilosammal on herkkä avohakkuille ja ojituksille. Pohjaveden otto heikentää osaa lajin elinympäristöistä. Alle puolet tiedossa olevista piilosammalen kasvupaikoista on suojeltu.

Hoitosuositukset

Erityisesti suojeltavan piilosammalen kasvupaikalla ja sen ympäristössä vältetään vesitaloutteen kuivattavasti vaikuttavia toimenpiteitä, kuten ojituksia. Usein kasvupaikat ovat selkeästi rajautuvia ja ympäristöstään erottuvia pienkohteita, jotka rajataan metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Suurin osa piilosammalle soveliaista elinympäristöistä on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (lähteiden lähiympäristöt, tihkupinnat, lähteiset ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet ja lehtokorvet), joiden ominaispiirteet tulee säilyttää. Piilosammalen elinympäristöt sopivat usein hyvin myös METSO-ohjelmaan (pienvesien lähimetsät, puustoiset suot).

Lähteet

- Rassi, P., Alanen, A., Kemppainen, E., Vickholm, M. & Väisänen, R. 1985. Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimi-kunnan mietintö. Osa III Suomen uhanalaiset kasvit. Komiteanmietintö 1985:43, Ympäristöministeriö. 431 s.
- Sjögren, E. 1984. Faktblad: *Cryptothallus mirabilis* - huldremossa. (Rev. Lönnell, N. 1997). Teoksessa: Hallingbäck, T. (red.). 1998. Rödlistade mossor i Sverige - Artfakta. ArtData-banken, SLU, Uppsala. S. 79.
- Ulvinen, T. 2009. *Cryptothallus mirabilis* – vaarantunut. Teoksessa: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). 2009. Suomen uhanalaiset sammat. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. S. 76–78. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/38824>